International Online Journal of Educational Sciences, 2014, 6 (3), 722-736

iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences

ISSN: 1309-2707

Teaching Intangible Cultural Heritage in the Social Studies Courses

Nadire Emel Akhan[1]

[1]*Akdeniz University, Faculty of Education, Antalya, Turkey*

ARTICLE INFO

Article History:
Received 12.05.2014
Received in revised form 17.06.2014
Accepted 04.07.2014
Available online 02.12.2014

ABSTRACT

The aim of this research is to present teachers the examples related to the intangible cultural heritage for social studies courses and to reveal teachers' opinions about the intangible cultural heritage in social studies courses. Of the qualitative research methods, the case study method was used in the research. The study group of the research consisted of 18 social studies teachers in the center of Antalya. The criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used to choose the study group. The data of the research was collected through interview technique and analyzed by using descriptive analysis. When the results of the research were generally evaluated, it was understood that social studies teachers could explain the intangible cultural heritage, and could relate it to the social studies courses and also that they thought that teaching the intangible cultural heritage was important for the elementary and secondary school students. In addition, it was determined that the social studies teachers could find themselves and also the social studies program inefficient to teach the intangible cultural heritage. According to the results of the research, it was also seen that attending the elective course called The Public Culture for the social studies teachers had a positive effect on teaching the intangible cultural heritage topics.

© 2014 IOJES. All rights reserved

Keywords:
The social studies, public culture, cultural heritage, the social studies teacher, intangible cultural heritage

Extended Summary

The humanity has neglected "public culture education" in urban areas and that's why the cultural wealth and diversity of humanity may disappear. This concern has motivated UNESCO (United Nations Education Science and Culture Organization) and an agreement on "the Protection of Intangible Cultural Heritage" appeared in 2003 (MEB, 2008: 9). The agreement on "the Protection of Intangible Cultural Heritage" means describing the ways, the methods and the opportunities that are very useful for communities to protect and maintain their intangible cultural heritage for next generations (Oğuz, 2009: 8). The agreement on "the Protection of Intangible Cultural Heritage" considers the intangible cultural heritage as part of the communication among the generations and gives importance to its training and continuity. The most important branch of this continuity consists of formal education. The main sanction of the agreement is to require the contracting states to place the protection of intangible cultural heritage into the educational institutions properly (Oğuz, 2013:131). In Turkey, in addition to the public culture course that directly serves the cultural heritage education, the cultural heritage education is taught mostly in the social studies, the Turkish language and literature, Turkish and history courses in the primary, elementary and high school levels of the formal education. The social studies course makes students gain the main knowledge, the skills and the values related to the societal life in the primary and the elementary levels

[1] Corresponding author's address: Akdeniz University, Faculty of Education
Telephone: 0 (242) 227 4400
Fax: 02422261953
e-mail: neakhan@akdeniz.edu.tr
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.03.017

© 2014 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

while helping them to improve awareness about the cultural heritage of the society. In this point, especially in the primary and the elementary levels, the teachers have crucial tasks to protect, to adopt and to raise awareness about the cultural heritage.

Purpose

The aim of this research is to show the teachers the examples related to teaching the intangible cultural heritage for the social studies course and to reveal the opinions of the teachers on the intangible cultural heritage teaching in the social studies course.

Method

Of the qualitative research methods, the case study model was used in this study. The study group of the research consisted of 18 social studies teachers working in the centre of Antalya. As the criterion to determine the teachers in the study group, the participants were supposed to be graduates from the social studies education and the social fields teaching. In addition, the half of the teachers were supposed to teach the selective public culture in their schools and the other half were supposed to never teach this course in their schools as another criterion. The data of this research was collected by using the interview technique. The social studies teachers in the study were interviewed with the pre-planned, semi – structured questions. The data was analysed by the help of the two other researchers to provide reliability and the findings were supported by giving examples of the teachers' answers. The data was analysed by the researcher and a field expert for the reliability of the research. P (Percentage of Compromise) = (Na (Agreement / Na (Agreement) + Nb (Disagreement)) x 100 (Miles & Huberman, 1994) Formula was used. According to this formula, the reliability among the researchers was found as 92% and the study was accepted as reliable.

Discussion and Results

The results of the study indicated that the social studies teachers could explain the intangible cultural heritage and could relate it to the social studies course and also that they gave importance to teaching the intangible cultural heritage for primary and secondary grade students. Sidekli and Karaca (2013) revealed that the class and social studies teacher candidates' opinions on using the cultural heritage elements in teaching the social studies were positive and that these teacher candidates thought that using these elements in the course were beneficial for teaching the social studies. Kaya showed in his study (2012) that the class and social studies teacher candidates need to learn the local public culture and that the public culture had different contributions to teaching culture, tourism and geography by creating cultural awareness. In addition, Deveci (2009) also indicated that the teacher candidates thought there was a close relationship between the social studies course and the culture and also that they expressed they would relate the social studies course to the cultural elements when they become a teacher.

According to the results of the research it was found out that the social studies teachers found the social studies program insufficient to teach the intangible cultural heritage. Ünlü (2012) found out in his study that the social studies program was successful in teaching especially tangible cultural elements and in the topics related to gaining identity but it wasn't successful in teaching spiritual cultural elements. In addition, Çengelci (2013) concluded that the primary – class students thought that their teachers didn't benefit from the cultural activities in the social studies course and the cultural activities and the social studies course weren't integrated effectively.

According to the results, it can be said that the social studies teachers teaching the public culture course considered themselves as more qualified in teaching especially the intangible cultural heritage but that they didn't consider the social studies program as efficient to teach intangible cultural heritage. During the interviews, these teachers expressed that they saw much more sample activities in the public culture course and that they found opportunities for practices for the social studies courses. They explained that teaching the public culture course was useful for the social studies courses and they found a wide range of practice space. In short, it can be said that for the social studies teachers, teaching the selective public culture have a positive effect on teaching the intangible cultural heritage topics. Finally, according to the results of the study, it was determined that from all the social studies teachers, only those who taught the public culture

course had knowledge about the agreement on "the Protection of Intangible Cultural Heritage" and that from the other teachers, only two heard about just its name and knew it was about UNESCO and that the others never heard about it before.

At the end of the implementation, the teachers were informed about the agreement on "the Protection of Intangible Cultural Heritage". In addition, the examples prepared to teach the intangible cultural heritage were shared with the teachers in the study group. The teachers interviewed explained that they gave more importance to the necessity of protecting the tangible cultural heritage in their courses before, and that they actually thought that the intangible cultural heritage could survive inside the family by means of the traditions. They also said that although they gave importance to maintaining the cultural values in their courses, they themselves gained awareness towards the topic thanks to this agreement and the study that we carried out.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimi

Nadire Emel Akhan[1]

[1]*Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya, Türkiye*

MAKALEBİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı12.05.2014
Düzeltilmiş hali alındı17.06.2014
Kabul edildi04.07.2014
Çevrimiçi yayınlandı02.12.2014

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersleri için öğretmenlere somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili örnekler göstermek ve Sosyal Bilgiler derslerindeki somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yönteminden, durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Antalya il merkezinde görev yapan 18 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, görüşme tekniği ile toplanmış ve betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirası açıklayabildikleri, Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkilendirebildikleri, ilkokul ve ortaokul dönemi öğrencileri için somut olmayan kültürel miras öğretiminin önemli olduğunu düşündükleri görülmüştür. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretiminde Sosyal Bilgiler programını ve kendilerini yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenleri için Halk Kültürü seçmeli dersine girmenin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

© 2014 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:
Sosyal bilgiler, halk kültürü, kültürel miras, sosyal bilgiler öğretmeni, somut olmayan kültürel miras

Giriş

Dünyanın kentsel alanlarda "halk kültürü eğitimi"ni ihmal etmesi, insanlığın kültürel zenginliğinin ve çeşitliliğinin ortadan kalkması olasılığını doğurmuştur. Bu durum Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO'yu harekete geçirmiş ve 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni ortaya çıkarmıştır (MEB, 2008: 9). Somut olmayan kültürel miras, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (UNESCO, 2003: Akt. Oğuz, 2013). Logan (2007), somut olmayan kültürel mirası "cansız nesnelerden ziyade insanlarda anlam bulan miras" olarak tanımlamıştır (Akt: Yeşilbursa, 2011: 31).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın (SOKÜM) Korunması Sözleşmesi, bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları tanımlamaktadır (Oğuz, 2009: 8). Sözleşmenin korumayı amaçladığı somut olmayan kültürel miras alanları, "*Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneği*" başlıklarında sıralanabilir (Oğuz, 2013: 64).

UNESCO, somut olmayan kültürel mirası, öncelikle bu mirası yaratan ve koruyan toplumun sonra da bütün insanlığın ortak belleği olarak görmektedir. Bu ortak bellek, paylaşılan bir deneyim olarak tarihsel

[1] Sorumlu yazarın adresi: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Telefon: 0 (242) 227 4400
Faks: 0242 2261953
e-posta: neakhan@akdeniz.edu.tr
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.03.017

süreklilik içinde ortaya çıkmıştır ve bu birikime insanlığın gelecekte de gereksinimi olacaktır. Küreselleşme, kültürlerin toplumdan topluma kıtadan kıtaya yayılmasına olumlu katkı sağlarken, yarattığı kitle kültürü ile de kültürleri tek tip haline dönüştürmektedir. Bu olumsuz etkiye karşı insanlığın somut olmayan kültürel miras olarak tanımlanan kültür varlığını koruması ve gelecek kuşaklara bütün aktarım imkânlarını kullanarak öğretmesi tarihsel bir sorumluluk olarak ortaya çıkmaktadır. (Oğuz, 2013: 65).

Türkiye, insanlığın yerleşme, hayvansal ve tarımsal üretim yapma tarihinin önemli bir bölümünün gerçekleştiği topraklar üzerindedir. Bu nedenle, Türkiye insanlığın on-on beş bin yıl veya daha fazla bir yerleşme öyküsünün önemli adreslerinden biri olmuştur. Türkiye'de bulunması gereken, korunması gereken sayısız insanlık mirası toprak altında yatmakta ve yeni çalışmalar yapılmasını beklemektedir. Diğer yandan Türkiye topraklarında geçmişi 2-3 bin yıl önceye dayanan tarihsel yapılar ve sit alanları, son bin yıllık Türk- İslam eserleriyle yan yana Türkiye'nin "somut" kültürel zenginlikleri olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Bu zengin birikimi oluşturan, koruyan, yaşatan, yeniden üreten veya bunların yanlarına yenilerini katan coğrafyanın "somut olmayan" kültürel mirasının da korunmaya, araştırılmaya, gelecek kuşaklara aktarılmaya ve yeniden üretilmeye değer olduğu aşikârdır. (Oğuz, 2013: 62). Türkiye toprakları bugün "uygarlığın beşiği" olan topraklardır. On binlerce, yüz binlerce yılın birikiminin sahibi olmanın elbette getirdiği bazı sorumluluklar da vardır. Bu birikim öylesine önemli bir birikimdir ki, yalnızca bizim, ülkemizin geçmişini değil, tüm dünya uygarlığının geçmişinin izlerini de içinde saklamaktadır. Başka bir deyişle "uygarlıkların" beşiğine sahip olmak, dünya kültür mirasına karşı da sorumlu olmak yükümlülüğünü getirmektedir (Akt: Sidekli ve Karaca, 2013: 22). Bu yükümlülük doğrultusunda Türkiye 2006 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin de onayı ile Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni kabul etmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın (SOKÜM) Korunması Sözleşmesi, somut olmayan kültürel mirası, kuşaklar arası iletişimin bir parçası olarak görüyor ve bunun eğitimini ve sürekliliğini esas almaktadır. Bu sürekliliğin en önemli ayağını örgün eğitim oluşturmaktadır. Sözleşmede formel eğitim olarak adlandırılan bu alanda, somut olmayan kültürel mirasın olumlu ve yaşanabilir bir kültür değeri olarak çocuklara okul içinde aktarılması hedeflenmektedir. Bu aktarımın aracı ise, somut olmayan kültürel miras dersi olmalıdır. Sözleşmenin, taraf devletlerden istediği en temel uygulama, SOKÜM'ün etkin olarak eğitim ve öğretim kurumlarında yerini almasıdır (Oğuz, 2013:131). Sözleşmenin 14. maddesi "*Toplumun genelini ve özellikle gençleri hedefleyen eğitici, duyarlılığı arttırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek*." şeklindedir. Bu doğrultuda Türk millî eğitiminin amaçları doğrultusunda sözlü gelenek, değerler sistemi ve inançlardan yiyecek, giyecek, mimari, sanat, müzik, oyun, eğlence ve kültür ürünlerine kadar kültürel yaşamın bütününü konu edinen Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı hazırlanarak ortaokul 6., 7. ve 8. sınıflarda seçmeli Halk Kültürü dersi okutulmaya başlanmıştır (MEB, 2008: 9; Oğuz, 2013: 238). Kültürel miras eğitimine doğrudan hizmet veren halk kültürü dersinin yanı sıra Türkiye'de örgün eğitim sürecinde ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde kültürel miras eğitimi en fazla Sosyal Bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe ve Tarih derslerinde verilmektedir.

Bu derslerden Sosyal Bilgiler dersi ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırırken toplumun kültürel mirası konusunda da farkındalık geliştirmelerine katkı sağlar. Sosyal Bilgiler dersi içerik olarak, bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, bu konularda birikim ve deneyim sahibi olmaları için en uygun derstir. Çünkü bu derste öğrenciler, bir yandan içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugününü öğrenirken, diğer yandan da diğer toplumlar hakkında bilgi edinirler. Böylesine kapsamlı bir içerik, onlara, insanlığın yüzyıllardan beri oluşturduğu zengin sosyal ve kültürel deneyimi tanıma fırsatı verir. Toplumun kültürel birikiminde önemli yeri olan somut olmayan kültürel mirasın öğrencilere tanıtılmasında önemli rol oynar. Bu konuda, edebi ürünler önemli bir işleve sahiptir. Örneğin, seyahatnameler aracılığıyla öğrenci, yüzlerce yıl önce farklı coğrafyalarda yaşayan insanların içinde bulundukları siyasi, sosyal ve ekonomik durumu öğrenir. Destanlar ve türküler aracılığı ile bir toplumun farklı zamanlarda, neler hissettiğini ve bunları nasıl dile getirdiğini görür (Çengelci, 2012:198; Öztürk ve Otluoğlu, 2002: 40).

Her toplum, genç üyesine kendi kültürünü tanıtır ve var olan kültürü yaşatmaya ve geliştirmeye çalışır. Eğitim programları incelendiğinde kültürleme görevinin Sosyal Bilgiler dersi ile gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülür (Safran, 2011: 6). Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri, değer ve sosyal katılıma ilişkin amaçlar incelendiğinde bu amaçların hemen hemen hepsinin kültürel ögelerle ilişkili

olduğu ve bu amaçlara ulaşabilmek için Sosyal Bilgiler dersinde kültürel ögelerden yararlanmak gerektiği söylenebilir (Deveci, 2009: 2). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçları arasında: "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerekliliğini kabul eder"(5. Madde), "Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar"(10. Madde), "Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder"(16. Madde) (MEB, 2005:6) amaçları yer almaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, temel yaklaşımları, genel amaçları ve öğrenme alanları dikkate alındığında kültürel mirasın aktarımı açısından çok önemli bir ders olduğu görülmektedir. Kültürel mirasın aktarımına en fazla hizmet eden öğrenme alanı, Kültür ve Miras'tır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında "Kültür ve Miras" öğrenme alanı; *"İlköğretim öğrencileri bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenlerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Ayrıca milli bilincin oluşmasında önemli bir yere sahip olan kültürel unsurları ve gelişim süreçlerini kavrayarak, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık kazanırlar"* (MEB, 2005: 99) şeklinde açıklanmıştır.

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında ve yaşatılmasında en etkili yollardan birisi bu geleneklerin sürdürülmesi ve bunların gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bunun için de somut olmayan kültürel mirasın öneminin genç kuşaklara anlatılması gerekmektedir. Eğer genç kuşaklar günümüzde, somut olmayan kültürel mirasın ender, yenilenemez bir değerde olduğunun farkına varırlarsa, gelecekte yetişkinler olarak, bu mirasın korunmasının önemini anlayacaklardır. Bu nedenle eğitim sistemlerinin gençlere, kültürel miraslarının önemini göstermeleri ve kültürel mirası korumak için farkındalık oluşturmaları gerekmektedir (Renault, 2008: 13, 40; Akt. Yeşilbursa, 2011: 34). Bu noktada özellikle ilkokul ve ortaokul döneminde öğretmenlere kültürel mirası korumak, sahip çıkmak ve duyarlılık oluşturmak adına önemli görevler düşmektedir. Araştırmanın amacı bu doğrultuda, Sosyal Bilgiler dersleri için öğretmenlere somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili örnekler göstermek ve Sosyal Bilgiler derslerindeki somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılabilecek Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimi İçin Bazı Örnekler

Aşağıda Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlere, programın önerdiği etkinliklere alternatif olabilecek somut olmayan kültürel miras öğretimi için bazı örnekler verilmiştir.

Tablo1. 4. sınıf somut olmayan kültürel miras öğretimi için bazı örnekler

Ünite	Kazanım	Etkinlik
Geçmişimi Öğreniyorum	Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan ögeleri fark eder	Öğrencilerden ailesini yansıtan milli kültür müzesi oluşturmaları istenebilir. Öğretmen her öğrenciden kendi ailesini tanıtan kültür ögelerini sınıfa getirmesini isteyebilir ve tüm sınıfın kültürel değerleri mini bir müze şeklinde sergilenebilir. Bu mini müzenin koleksiyonlarını öğrencilerin ailesine ait kültür ögeleri oluşturur.
	Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lügati't-Türk adlı eserinde geçen "çelik- çomak, ceviz oyunu, at yarışı, çevgen, müngüz müzgüz, çengli mengli, köçürme" gibi Türk oyunları anlatılarak, günümüzdeki oyunlarla karşılaştırılabilir.
	Kültür ögelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	Öğrencilerden aile tarihi hazırlamaları istenerek günümüze kadar kız isteme, asker uğurlaması, düğün, bayram günleri, gelenek ve göreneklerin vs. nasıl yapıldığına dair araştırma yapmaları istenebilir. Öğrencilerin hazırladıkları kültürel ögelerin ortak olanları tespit edilerek sınıf içinde drama ile canlandırmaları istenebilir.
Yaşadığımız Yer	Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	Öğrencilere Kaz dağlarını anlatan Sarı Kız Destanı ve Aşık Veysel'in İstanbul şiiri örnek gösterilebilir.
İyi ki Var	İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanır.	Öğrencilere Göktürkler, Uygurlar, Hunlar tarafından kullanılmış olan 12 Hayvanlı Türk Takvimi ve Anadolu'da Türkler tarafından kullanılmış Halk Takvimi hakkında bilgi verilebilir.

Tablo 2. 5. sınıf somut olmayan kültürel miras öğretimi için bazı örnekler

Ünite	Kazanım	Etkinlik
Adım Adım Türkiye	Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir ve ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.	Öğrencilere ülkemizin değişik yörelerine ait giyim kuşam, yemek, geleneksel el sanatları, halk oyunları gibi kültürel özellikler o yörenin insanının ağzından anlatılabilir. Örneğin ülkemizin değişik yörelerine ait fıkralar örnek verilebilir.
Bölgemizi Tanıyalım	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	Öğrencilere halk oyunlarının, insanların yaşadıkları coğrafyadaki iklim tiplerinden ve dolayısı ile bitki örtüsünden nasıl etkilendiği anlatılabilir. Örneğin Sivas yöresinin bitki örtüsü Madamık, Karamuk, Çedene'nin oyunlara adını verdiğinden, İçel'de oyunların adını portakaldan, keklikten aldığından söz edilebilir. Karadeniz boyunda, denizle zorlu yaşamı anlatan baştan ayağa titreme, dalgalanma figürlerinin Karadeniz horonlarında yer aldığı söylenebilir.
Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafî özellikleri ilişkilendirir.	Öğrencilere geleneksel el sanatları hakkında bilgi verilebilir. Toroslarda yaşayan Tahtacılar hakkında bilgi verilerek neden tahtacılar diye anıldıkları anlatılır.
Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.	Öğrencilere halk kültürü içerisinde bağımsızlık sembollerimiz hakkında yazılan şiir, hikâye romanlar okutulabilir. Örnek olarak Arif Nihat Asya'nın Bayrak şiiri, Orhan Şaik Gökyay'ın Bu Vatan Kimin Adlı şiiri verilebilir.

Tablo 3. 6. sınıf somut olmayan kültürel miras öğretimi için bazı örnekler

Ünite	Kazanım	Etkinlik
Yeryüzünde Yaşam	Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	Öğrencilere iklim ile doğal ortamların insanların giyim kuşam, yemek kültürü, halk mimarisine nasıl etki yaptığı örneklerle açıklanabilir. Örneğin karasal iklimin hüküm sürdüğü yerlerde tahıl üretimi yapıldığı için buralarda hamur işi yemeklerin, Muson ikliminin hüküm sürdüğü yerlerde pirinç yetiştirildiği için buralarda pirinçle yapılan yemeklerin, Akdeniz ülkelerinde ise zeytin yetiştiği için zeytinyağlı yemeklerin yendiği söylenebilir.
İpek Yolunda Türkler	Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.	Öğrencilerden düğün, bayram ve kutlama günlerinde geçmişten günümüze insanların giyimlerinde nasıl değişiklikler olduğunu araştırmaları istenebilir. Eskiden gelinlerin kırmızı- nakışlarla süslü gelinlik giymeleri ve batılılaşma ile birlikte beyaz gelinlik giymeye başladıkları örnek verilebilir.
Ülkemiz ve Dünya	Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.	Öğrencilere son yıllarda uluslararası bir boyut kazanan geleneksel Kırkpınar yağlı güreşlerinin kültürümüz açısından önemi vurgulanarak yağlı güreşlerde cazgırların söylediği manilerden örnekler verilebilir.
Demokrasinin Serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	Öğrencilere Dede korkut hikâyelerinde kadının yeri ile ilgili örnekler verilebilir. Mesela Kazan Hanının eşi Burla Hatun, Selcen Hatun, Banı Çiçek gibi karakterler örnek verilebilir. Ayrıca İslamdan önceki dönemde Türklerde kurultayda kadının yerine vurgu yapılabilir.

Tablo 4. 7. sınıf somut olmayan kültürel miras öğretimi için bazı örnekler

Ünite	Kazanım	Etkinlik
İletişim ve İnsan İlişkileri	İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.	Öğrencilere Mevlana'nın evrensel yedi öğüdü açıklanarak drama ile canlandırma yapmaları istenebilir. (Bkz. Ek 1)
Türk Tarihinde Yolculuk	Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir	Öğrencilere Danişment Gazi Destanı'ndan örnekler verilebilir. Ayrıca Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Kapı, Kilit, Çatı, Anahtar, Konak gibi kitapları önerilebilir.
	Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışının nedenlerini açıklar	Öğrencilere Kemal Tahir'in Devlet Ana, Tarık Buğra'nın Osmancık romanları örnek verilebilir.
	Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir.	Öğrencilere İbn-i Batuta'nın seyahatnamesinden Türk kültürüne ait unsurlar anlatılabilir. Örneğin İbn Battûta Anadolu için "*Tanrı güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken, burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada dünyanın en güzel insanları, en temiz kıyafetli halkı yaşar ve en nefis yemekler pişirilir* (Akt: Çakmakçı, 2006: 162)." sözleriyle devam eden anlatımları örnek verilebilir.
	Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir	Öğrencilere Şeyh Edebali'nin Osman Bey'e Nasihati örnek verilebilir.
Yaşayan Demokrasi	Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	Öğrencilere Oğuz Kağan Destanından, Kutadgu Bilig'ten ve Orhun Abidelerinden önekler verilebilir.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yönteminden, durum çalışması modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılarak algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir süreç izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 39). Nitel bir araştırma modeli olan durum çalışmaları, "bir olayı değerlendirmek" amacıyla, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, vd. 2010: 273). Durum çalışmaları "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alarak araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemeye olanak verir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 277). Bu nedenle araştırmada, Sosyal Bilgiler dersleri için somut olmayan kültürel miras öğretimini Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözünden değerlendirmek amacıyla durum çalışması modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Antalya il merkezinde görev yapan 18 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş koşulları taşıyan bireylerle çalışmayı amaç edinir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 112). Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerden eğitim fakültesi mezunu olanlarla ve Halk Kültürü seçmeli dersine girenlerle/ girmiş olanlarla* çalışmak, araştırmanın amacına uygun görüldüğü için ölçüt olarak kullanılmıştır. Bu nedenle katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretmenliği ve sosyal alanlar öğretmenliği mezunu olmaları tercih edilmiştir.

* Sosyal Bilgiler öğretmenleri, "*Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları*" gereğince görev yaptıkları okulda halk kültürü seçmeli dersine girebilmektedirler. (MEB, 2014: 293)

Ayrıca katılımcıların yarısının görev yaptıkları okulda seçmeli Halk Kültürü dersine girmeleri / girmiş olmaları ve diğer yarısının Halk Kültürü dersine hiç girmemiş olmaları araştırmanın amacına yönelik karşılaştırma yapabilmek için ölçüt olarak alınmıştır. Çalışma grubunun bilgileri şu şekildedir:

Tablo 5. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Bilgileri

Bilgiler		**N**
Cinsiyet	Kadın	10
	Erkek	8
Hizmet Yılı	1-5 yıl	-
	6-10 yıl	2
	11-15 yıl	11
	16-20 yıl	5
	20 ve üstü	-
Mezuniyet	Sosyal Bilgiler Eğitimi Mezunu	7
	Sosyal Alanlar Öğretmenliği Mezunu	11

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri, görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada çalışma grubundaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler derslerindeki somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili önceden belirlenmiş yarı yapılandırılmış görüşme soruları çerçevesinde yüz yüze görüşme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanırken öncelikle ilgili literatür taranmış, alan uzmanları ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Görüşme sorularının anlaşılırlığı ve amaca hizmet etmesini kontrol etmek amacı ile uygulama öncesinde çalışma grubundan bağımsız iki Sosyal Bilgiler öğretmeni ile ön görüşme yapılarak görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Daha sonra çalışma grubu olarak belirlenen öğretmenlerden görüşme yeri ve saati konusunda randevu alınmış ve görüşmelere başlanıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde araştırmacı haricinde bir rapor yazıcı, görüşme sorularına verilen cevapları hızlı bir şekilde not almıştır. (Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesini bazı öğretmenler istemedikleri için tüm görüşmeler ikinci bir araştırmacı tarafından rapor şeklinde yazılarak kayıt altına alınmıştır.) Elde edilen veriler önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş ve çalışma grubundaki öğretmenlere kendi görüşme metinleri okutularak onayları alınmıştır. Onayı alınan veriler daha sonra nitel araştırma tekniklerden betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Veri çözümleme aşamasında araştırmanın güvenirliğini sağlamak için araştırmacı dışında iki farklı araştırmacının da katılımıyla veriler analiz edilmiş ve P (Uzlaşma Yüzdesi) = (Na (Görüş Birliği / Na (Görüş Birliği) + Nb (Görüş Ayrılığı)) x 100 (Miles ve Huberman, 1994) formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre araştırmacılar arasındaki güvenilirlik %92 bulunmuş ve araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Ayrıca bulgular öğretmenlerin cevaplarından (Ö1, Ö2… şeklinde her öğretmene bir kod verilerek) örnekler verilerek desteklenmiştir.

Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin "somut olmayan kültürel miras nedir" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin genel olarak (f=13) somut olmayan kültürel mirası *değerlerimiz* olarak açıkladıkları görülmüştür. Öğretmenler değerleri, unutulmaya yüz tutmuş değerlerimiz, kaybolan değerlerimiz, bizi biz yapan değerlerimiz, kültürümüzü yansıtan değerlerimiz şeklinde açıklamışlardır. Öğretmenler somut olmayan kültürel mirası ayrıca (f=5) sıklıkla *gelenek görenek, sözlü anlatım ve aktarımlar, örf ve adetlerimiz, toplumun yaşam tarzı, kültürel ürünler* şeklinde açıklamışlardır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras ile ilgili açıklamalarına bakıldığında öğretmenlerin hemen hepsinin somut olmayan kültürel mirası açıklayabildikleri ve örnekler verebildikleri söylenebilir.

Somut olmayan kültürel miras ile ilgili bir öğretmen; *"Somut olmayan kültürel miras, kitle kültürü karşısında unutulmaya yüz tutmuş önemli değerlerimizdir (Ö2)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise somut olmayan kültürel mirası, *"Somut olmayan kültürel miras, gözle görülen ve yazılı olandan ziyade sözle aktarılan, toplumun manevi özelliklerini kapsayan şeylerdir (Ö18)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre İlköğretim Öğrencileri İçin Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimi Neden Önemlidir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "ilköğretim öğrencileri için somut olmayan kültürel miras öğretiminin önemi" sorulduğunda öğretmenlerin cevaplarının genel olarak (f=12) *"millet olma bilinci aşılamak"* üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Öğretmenler bunu, "milli değerlerini benimseme, kendi kültürünü öğrenme, milli benliği koruma, vatan millet sevgisi, kendi kültürüne sahip çıkma, kendini toplumuna ait hissetme, kendi milletinin kültürünü öğrenme" şeklinde milli kültürü öğrenmenin milli bilinci geliştireceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler ayrıca ilköğretim öğrencileri için somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinin önemini, (f=6) sıklıkla *geçmişiyle kültürel bağ kurabilmeleri, toplumunun kültürünü öğrenme, kendini o topluma ait hissetmeleri, ortak duygu ve düşünceleri geliştirmek, birlikte yaşamda paylaşımlar artar* şeklinde açıklamışlardır. Çalışma grubundaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hepsi ilköğretim öğrencileri için somut olmayan kültürel miras öğretiminin önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler kültürel değerlerimizi öğrenmenin ve koruyup sahip çıkmanın, bu konuda bilinç ve duyarlılık oluşturmanın millî varlığımız açısından önem taşıdığını düşünmektedirler.

Somut olmayan kültürel mirasın öğretilmesinin önemi ile ilgili bir öğretmen; *"Manevi değerlerimizin öğretilmesi millet olarak varoluşumuzun esaslarından biri olduğu için önemlidir (Ö6)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Kültürümüzün önemli bir kısmı olan somut olmayan kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması devamlılığı için çok önemlidir. Millî varlığımızı devam ettirebilmemiz için öğrencilerimize kültürel mirasımızı önce öğretmeliyiz, sonra sevdirmeliyiz ve gelecek nesillere onlar aracılığı ile aktarıldığını kavratmalıyız. Ancak bu şekilde biz olmaya devam edebiliriz (Ö10)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sosyal Bilgiler Derslerinin Somut Olmayan Kültürel Mirası Öğretmek Adına Önemi Nedir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "Sosyal Bilgiler derslerinin somut olmayan kültürel mirası öğretmek adına önemi" sorulduğunda öğretmenlerin cevaplarının genel olarak (f=11) *"kültürel miras aktarımı yapar"* üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Öğretmenler cevaplarında genel olarak Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme alanlarından Kültür ve Miras öğrenme alanı ile ilişki kurmuşlardır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin Türk kültürünü oluşturan unsurları öğretmesi yönüne vurgu yapmışlardır. Öğretmenler Sosyal Bilgiler derslerinin, somut olmayan kültürel mirası öğretmek adına önemini ayrıca (f=7) sıklıkla *öğrencilerin geçmişiyle bağlarını sağlar, sosyal değerleri öğretir, toplumun birlikteliğini sağlar, örf ve adetlerimizi öğretir* şeklinde açıklamışlardır.

Sosyal Bilgiler derslerinin, somut olmayan kültürel mirası öğretmek adına önemi ile ilgili bir öğretmen; *"Sosyal Bilgiler dersi birçok disiplini içinde barındıran bir ders. Bu disiplinlerden tarih konuları kültürel miras içinde ele alınıyor. Sosyal Bilgiler bu nedenle Türklerin kültürel mirasını öğrencilere öğreten önemli bir derstir(Ö8)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Sosyal Bilgiler hayatın içinden her kesiti anlatan çok kapsamlı bir ders. Doğal olarak insanı ve yaşayışını ele alıyor. İnsanların tarihten günümüze getirdiği kültürleri dersimize konu oluyor. Türk kültürü çok zengin. Öğrencilere kendi kültürel değerlerini öğretmek, sevdirmek ve miras olduğunu benimsetmek dersimizin önemli hedeflerindendir (Ö16)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Derslerinde, Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimine Hangi Konularda Yoğunluk Vermektedirler?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimine hangi konularda yoğunluk verdikleri" sorulduğunda öğretmenlerin cevaplarının (f=10) *tarih konularında* yoğunlaştığı görülmüştür. Öğretmenler genel olarak Kültür ve Miras öğrenme alanı konularında somut olmayan kültürel miras öğretimine yoğunluk verdiklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca (f=8) sıklıkla tarih konularının yanı sıra *değer eğitiminde* ve *Sosyal Bilgiler dersinin tüm konularında* somut olmayan kültürel miras öğelerine yer verdiklerini söylemişlerdir. Bu cevabı verenler ise Halk Kültürü seçmeli dersine giren öğretmenler olmuştur.

Derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimine hangi konularda yoğunluk verdiği ile ilgili bir öğretmen; *"Hemen hemen her konuda mutlaka bağlantı kurulabilir. Kültürel mirası dersin dışında tutamazsınız. Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin konuları kültürel mirasımızı anlatmaya çok elverişlidir. Somut olmayan kültürel miras adına çok zengin bir geçmişimiz var. Halk Kültürü dersinde çok çeşitli örnekler ve etkinlikler görme imkânım oldu. O etkinlikler bana Sosyal Bilgiler dersleri içinde ilham veriyor (Ö13)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Somut olmayan kültürel miras öğretimine tarih konularında yoğunluk veriyorum. Kültürel miras öğrenme alanı çerçevesinde öğrencilere Türk kültürünün unsurlarını verdiğime inanıyorum(Ö9)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretiminde Derslerinde Hangi Etkinlikleri Yapmaktadır?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili hangi etkinlikleri yaptıkları" sorulduğunda çalışma grubundaki öğretmenler (f=6) sıklıkla sadece kitapta verilen örnekler doğrultusunda etkinlik yaptıklarını söylemişlerdir. Bu öğretmenler Kültür ve Miras öğrenme alanında kitabın önerdiği etkinlikleri yaptıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden Halk Kültürü seçmeli dersine girenler (f=9) ise sadece kitaptaki örneklerle yetinmediklerini, kültürel miras konularının öğretiminde Halk Kültürü dersi kaynaklarından yararlanarak farklı etkinlikler yaptırdıklarını ve kültürel miras öğretimini her öğrenme alanı ile ilişkilendirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenler destanlar, türküler, halk oyunları, gölge oyunu, yöresel giysiler, yöresel yemekler ve yöresel konuşmalardan örnekler verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca müze gezilerine önem verdiklerini, yöresel giysilerden, yemeklerden, müziklerden sınıfta görsel olarak yararlandıklarını ve örnek kişiler üzerinden (Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşi Veli) kültürel farkındalık yaratmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Diğer öğretmenler ise (f=3) ders zamanının kısıtlı olması nedeniyle fazla etkinlik yaptıramadıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili yaptıkları etkinlikler ile ilgili bir öğretmen; *"Somut olmayan kültürel miras ile ilgili sadece kitaptaki etkinlikleri yaptırıyorum. Ayrıca sınıfta kültürel değerlerimizi gösteren afiş hazırlamalarını istemiştim. Bunun içinde somut kültürel mirasla ilgili olanlar da vardı. Kültürel mirası somut ve somut olmayan şeklinde pek ayırmıyoruz zaten etkinliklerimizde (Ö4)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Somut olmayan kültürel miras ile ilgili sınıf içi etkinliklerimde Halk Kültürü dersinin etkinliklerinden istifade ediyorum. Öğrencilere kültürel mirasın önemini ve devamlılığının kendileri sayesinde sağlanabileceğini aşılamaya çalışıyorum. Yöresel örneklerden yola çıkarak pek çok kültürel miras ögesine değinmeye çalışıyorum. Ayrıca müze gezisi de yaptık. Antalya müzesinin etnografya salonunda öğrencilere kültürel miras ile ilgili açıklamalar yaptım(Ö14)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretiminde Sosyal Bilgiler Programının Yeterliliğini Nasıl Değerlendirmektedirler?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden somut olmayan kültürel miras öğretimi için Sosyal Bilgiler programının yeterliliğini değerlendirmeleri istendiğinde öğretmenlerin genel olarak (f=16) programı yetersiz bulduğu söylenebilir. Çalışma grubundaki iki öğretmen ise programın somut olmayan kültürel miras öğretiminde yeterli olduğunu söylemişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretiminde Sosyal Bilgiler programının yeterliliği ile ilgili bir öğretmen; *"Somut olmayan kültürel miras ile ilgili gerekli yönlendirmenin olmadığını düşünüyorum. Somut kültürel miras için yeterli diyebilirim. Somut olmayan kültürel miras ile ilgili öğretmenlere örnek teşkil edecek etkinliklere ihtiyacımız var (Ö7)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Programın yeterli olduğunu düşünüyorum. Ders saati çok kısıtlı. Program daha fazlasını önerse de yapacak zamanımız yok. Bu nedenle ben yeterli buluyorum (Ö1)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Somut Olmayan Kültürel Miras Öğretimi İle İlgili Kendi Yeterliliklerini Nasıl Değerlendirmektedirler?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili kendi yeterliliklerini değerlendirmeleri istendiğinde öğretmenlerin genel olarak (f=13) kendilerini yeterli görmediklerini

söylemek mümkündür. Çalışma grubundaki diğer beş öğretmen ise Halk Kültürü dersine girmeye başladıktan sonra kendileri araştırma yaparak yeterliliklerini arttırmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Halk Kültürü dersine giren fakat kendisini somut olmayan kültürel miras öğretiminde yeterli görmeyen dört öğretmen ise Halk Kültürü dersine girmenin Sosyal Bilgiler derslerinde kendilerine yardımcı olduğunu fakat daha önce böyle bir ders almadıkları ve yeterli bilgi birikimleri olmadığı için derse hazırlanarak gittiklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili kendi yeterliliklerini değerlendirmeleri ile ilgili bir öğretmen; *"Somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili kitabın önerdiği etkinlikleri yapmaya çalışıyorum fakat yeterli etkinlik yaptığımı söyleyemem. Kendime yeterliyim diyemem. Çünkü bize örnek olabilecek etkinlik ve ilgili konularda yeterli yönlendirme yok (Ö5)"* biçiminde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise *"Somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili kendimi iyi buluyorum. Bunu Halk Kültürü dersine girmeme de borçluyum. Somut kültürel miras öğeleri ile ilgili daha duyarlıyız sanırım. Fakat somut olmayan kültürel miras aslında öğretime daha çok ihtiyaç duyuyor. Somut miraslarımız da yeterince korunmuyor belki ama duyarlılık daha iyi. Milletçe aslında somut olmayan kültürel miras hakkında bilinçlenmeliyiz. Halk kültürü dersi bana örnek oldu. Kendi araştırmalarımla bu konuda kendimi eğittim diyebilirim (Ö17)"* olarak açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Hakkında Neler Bilmektedirler?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" hakkında neler bildikleri sorulduğunda öğretmenlerden Halk Kültürü seçmeli dersine giren öğretmenlerin (f=9) sözleşmeden haberdar olduğu ve önemi hakkında bilgi verebildikleri görülmüştür. Cevap veren öğretmenler bu sözleşmeden Halk Kültürü dersi sayesinde haberleri olduğunu ve kendilerinin de bu sayede ilgilerini çektiğini ve araştırma yaparak bilgi topladıklarını söylemişlerdir. Halk Kültürü seçmeli dersine girmeyen iki öğretmen ise, sözleşmenin UNESCO ile ilgili olduğunu fakat içeriği ile ilgili bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir. Diğer öğretmenler (f=7) ise sözleşmeyi daha önce hiç duymadıklarını söylemişlerdir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi hakkında neler bildikleri ile ilgili bir öğretmen; *"UNESCO ile ilgili bir sözleşme olduğunu duymuştum. UNESCO böyle konularda öncü çalışmalar yapıyor. Fakat içeriği ile ilgili hiçbir bilgim yok (Ö3)"* şeklinde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen ise, *"Sözleşmenin içeriği ile ilgili Halk Kültürü dersi sayesinde bilgi edindim. Daha sonra kendim internetten araştırdım. UNESCO 2003 yılında sözleşmeyi kabul etmiş, ülkemizde 2006 yılında sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmenin amacı insanlığın somut olmayan kültürel mirasını koruyarak kuşaktan kuşağa aktarımını sağlamaktır (Ö15)"* olarak açıklamıştır.

Araştırma kapsamında yaptığımız görüşmeler bittikten sonra çalışma grubundaki öğretmenlere Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersleri için somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili hazırladığımız örnekler, çalışma grubundaki öğretmenlerle paylaşılmıştır. Görüşme yaptığımız öğretmenler daha önce derslerinde somut kültürel mirasın korunması gerekliliğine daha fazla önem verdiklerini, aslında somut olmayan kültürel mirasın aile içinde gelenek görenekler aracılığı ile bir şekilde devam edebileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Derslerinde ilgili konularda kültürel değerlerin yaşatılması konusuna önem vermelerine rağmen bu sözleşme ve yaptığımız çalışma sayesinde kendilerinin de konu hakkında farkındalık kazandıklarını ifade etmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirası açıklayabildikleri, Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkilendirebildikleri ve ilkokul / ortaokul dönemi öğrencileri için somut olmayan kültürel miras öğretimini önemli gördükleri tespit edilmiştir. Sidekli ve Karaca (2013) çalışmalarında, kültürel miras öğelerinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımına ilişkin Sosyal Bilgiler ve Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının görüşlerinin olumlu olduğunu ve öğretmen adaylarının kültürel miras öğelerinin derste kullanılmasının Sosyal Bilgiler öğretimine yarar sağlayacağını düşündüklerini ortaya koymuştur. Kaya da (2012) çalışmasında, Sosyal Bilgiler ve Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının yerel halk kültürlerini öğrenmeye gereksinim duyduklarını ve halk kültürünün kültür, turizm, coğrafya alanlarının öğretimine kültürel farkındalık yaratarak çeşitli katkılarının olduğunu

ortaya koymuştur. Ayrıca Deveci de (2009) çalışmasında, öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersi ile kültür arasında yakın bir ilişki olduğu görüşünde olduklarını ve öğretmen olduklarında Sosyal Bilgiler derslerini kültürel ögelerle ilişkilendireceklerini söylediklerini ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçlarına göre ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretiminde Sosyal Bilgiler programını yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalara bakıldığında örneğin Çengelci (2012) çalışmasında, Sosyal Bilgiler Öğretim Programını somut olmayan kültürel miras öğretimi açısından incelemiştir. Araştırma sonuçları Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanım ve etkinlik örneklerine yer verildiğini göstermiştir. Çengelci'nin çalışmasına paralel olarak Bıyıklı'nın (2010) çalışması da Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının kültürel miras öğelerinin aktarılmasına hizmet ettiği yönündedir. Ünlü (2012) ise çalışmasında, Sosyal Bilgiler programının özellikle maddi kültür öğelerinin öğretilmesi ve kültürel kimlik kazandırma konularında başarılı olduğunu ancak manevi kültürel unsurların öğretiminde çok başarılı olmadığı ortaya koymuştur. Gümüş ve Adanalı'da (2011) ortaöğretim öğrencilerinin tarihi ve kültürel mirasa yönelik tutum ve davranışlarını araştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin tarihi ve kültürel mirasa yönelik tutum ve davranışlarının beklenen düzeyde olmakla birlikte ilgi ve beğeninin ötesine geçemediğini ortaya koymuşlardır. Bu sonuç Çengelci'nin (2013), ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kültürel etkinliklerden yararlanılmadığını düşündüklerini ve Sosyal Bilgiler dersi ile kültürel etkinliklerin yeterince bütünleştirilmediği sonucunu destekler yöndedir.

Araştırma sonuçlarına göre ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretiminde kendilerini yeterli görmedikleri, fakat çalışma grubundaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Halk Kültürü dersine giren / girmiş olan öğretmenlerin somut olmayan kültürel miras öğretiminde kendilerini daha yeterli gördükleri tespit edilmiştir. Görüşmeler esnasında bu öğretmenler, Halk Kültürü dersinde daha fazla etkinlik örnekleri gördüklerini ve Sosyal Bilgiler dersleri için uygulama imkânı bulduklarını ifade etmişlerdir. Halk Kültürü dersine girmiş olmanın Sosyal Bilgiler dersleri için de yararlı olduğunu ve geniş bir uygulama alanı bulduklarını söylemişlerdir. Halk Kültürü dersine girmemiş olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimini genellikle tarih konularıyla ilişkilendirdikleri ve somut olmayan kültürel miras öğretimi etkinliklerini değerler eğitimiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Oysaki Halk Kültürü dersine giren öğretmenler, somut olmayan kültürel miras öğretimini tarih konularının yanı sıra diğer öğrenme alanları ile de ilişkilendirilebileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu öğretmenler somut olmayan kültürel miras öğretimi için daha fazla etkinlik örnekleri verebilmişlerdir. Kısacası Sosyal Bilgiler öğretmenleri için Halk Kültürü seçmeli dersine girmenin somut olmayan kültürel miras konularının öğretiminde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre son olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden sadece Halk Kültürü dersine girenlerin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi hakkında bilgi sahibi oldukları, diğer öğretmenlerden ikisinin sadece ismini duydukları ve UNESCO ile ilgili olduğunu bildikleri, diğerlerinin ise daha önce hiç duymadıkları tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öncelikle ortaokullarda Halk Kültürü dersine Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin de girmesinden dolayı Sosyal Bilgiler lisans eğitiminde en az bir dönem Halk Kültürü dersi zorunlu olarak okutulması önerilebilir. Sosyal Bilgiler programındaki Kültür ve Miras öğrenme alanı ile ilgili üniteler ve konular belirlenip hazırlanırken halk bilimi uzmanlarının da programın hazırlanmasında yer almaları yerinde olacaktır. Örneğin Sosyal Bilgiler programında eklenebilecek "Somut kültürel miraslarını ve somut olmayan kültürel miraslarını tanır, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'ni tanır, Etnografya müzelerinden yararlanarak ülkemizin değişik yörelerine ait somut olmayan kültürel miras ögeleri hakkında çıkarımda bulur" gibi kazanımlarla öğrencilere özellikle somut olmayan kültürel miras hakkında farkındalık kazandırılabilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler programında öğretmenler için somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili uygulamaya yönelik etkinlik örnekleri sunulmalıdır. (Ek 1'de örnek bir etkinlik gösterilmiştir.) Uygulamalar esnasında çalışma grubundaki öğretmenler daha önce somut kültürel mirasın korunması gerekliliğini daha fazla hissettiklerini, somut olmayan kültürel mirasın ise aile içinde gelenek görenekler aracılığı ile bir şekilde devam edebileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler gibi birçok insan bu şekilde düşündüğü için belki de kültürel değerlerimiz unutulma, kaybolma tehlikesi altındadır. Bu nedenle öncelikle öğretmenlerimize kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir köprü oldukları gösterilmelidir. Bu noktada hizmet içi seminerlerinde, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine halk bilimi

uzmanlarının Halk Kültürü dersi hakkında seminer vermeleri yararlı olacaktır. Ayrıca akademik yayınlarla da somut olmayan kültürel mirasın korunması için alternatif yollar, uygulamalı örnekler ortaya koyulmalıdır. Kültürel mirasın devamını sağlayacak çocuklarımız için somut olmayan kültürel miras ile ilgili eğitici etkinlikler geliştirmek de yerinde olacaktır.

İnsan tanıdığını sever, sevdiğine de sahip çıkar. Öğrencilerimize somut olmayan kültürel mirasımızı önce göstermeli, sevmeleri için onlara tanıtmalı ve kendilerine emanet olduğunu aşılamalıyız. Bunu da ancak aile içinde olduğu kadar öğretmenlerimiz aracılığı ile yapabiliriz.

Kaynakça

Bıyıklı, S. G. (2010). *Representation of cultural heritage in textbooks: examination of the ıllustrations in the 4th and 5th grade social studies textbooks (1974-2009) in Turkey*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Koç Üniversitesi, İstanbul.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çakmakçı, C. (2006). İbn Battûta Seyahatnamesi'nde Türkçe Kelimeler. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47(I), 159-168.

Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 185-203.

Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *ESOSDER Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (43), 219-236.

Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *ESOSDER Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 8 (28), 1-19.

Gümüş, N. ve Adanalı, R.(2011). The attitude and behavior of students in high school towards historical and cultural heritage in Buca (İzmir). *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi,* 30, 87-102.

Kaya, E. (2012). Yapılandırmacı coğrafya öğretiminde halk kültürüne dayalı bir durum çalışması. *Nwsa Education Sciences*, 7(1), 79-96.

MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler 6.-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu* (Taslak Basım). Ankara: TTKB.

MEB. (2008). *İlköğretim halk kültürü (8. sınıf) dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: TTKB.

MEB (2014). Öğretmenlik alanları, atama ve ders okutma esasları. *Tebliğler Dergisi*. 77 (2678), 293. http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/82-2014 adresinden 05.05.2014 tarihinde indirilmiştir.

Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994*). Qualitative data analysis (*2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor*, 21(82), 6-12.

Oğuz, M. Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* (2. Baskı). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 1-19) Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Sidekli, S. ve Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen adayı görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*. 5, 20-38.

Ünlü, İ. (2012). *Sosyal bilgiler öğretim programında kültür aktarımı konuları öğretiminin yeterlik düzeyinin incelenmesi.* Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Yeşilbursa, C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi.* Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınları.

EK 1

NE OLURSAN OL YİNE GEL

Ders	Sınıf düzeyi ve ünite	Yöntem ve Teknikler	Konu	Kazanım
Sosyal Bilgiler	7. Sınıf / İletişim ve İnsan İlişkileri	Drama Canlandırma	İletişim bir sanattır	İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.

ISINMA

Öğrenciler arkadaşları ile ikili eş olurlar. Bu ikili eşler kendi aralarında "Huzur ve Mutluluk" isimlerini alırlar. Huzur ismini alan kişinin sağ eli ayna gibi kabul edilir. Huzur ismini alan öğrenci, sağ elini bir ayna gibi mutluluk isimli eşinin yüzüne doğru belli bir mesafeden tutar. Öğretmenin yönergeleri doğrultusunda huzurun elindeki ayna sırasıyla "sevgi- saygı- hoşgörü- barış" isimlerini alır ve mutluluk isimli eşler aynaya baktıklarında yüzleriyle o duyguyu aynaya yansıtırlar.

CANLANDIRMA

Öğrenciler için dersten önce uygulama yapılacak yerin (sınıfın ya da gösteri salonunun) duvarlarına Mevlana ve eserleri hakkında yazılı ve görsel bilgiler, resimler asılır. Isınma aşamasından sonra öğrencilere bulundukları yerin "Mevlana'nın Evrensel Öğütleri Sergisi" olduğu söylenir. Sergi salonunda öğrenciler ney müziği eşliğinde kendileri için hazırlanan görsel ögeleri incelerler. Öğretmen daha sonra öğrencilere Mevlana'nın evrensel öğütlerinin önemini anlatan bir sunum izletir. Sunumdan sonra öğrenciler yedi gruba ayrılırlar. Her gruba Mevlana'nın evrensel öğütlerinden bir tanesi verilir. Öğrencilerden insanlarla kurdukları iletişimlerinde Mevlana'nın bu öğütlerinden nasıl yararlanabileceklerini düşünmeleri ve ardından bu iletişimi gösterdikleri bir canlandırma yapmaları istenir. Gruplara verilecek olan öğütler şunlardır:

- Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol
- Şefkat ve merhamette güneş gibi ol
- Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol
- Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol
- Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol
- Hoş görülülükte deniz gibi ol
- Ya olduğun gibi görün, Ya göründüğün gibi ol.

DEĞERLENDİRME

Öğrenciler çember şeklini alarak el ele tutuşurlar. Daha sonra tabiat seslerinin olduğu bir müzik açılır. Ardından öğrencilerden gözlerini kapatmaları ve nasıl bir dünyada yaşamayı hayal ettiklerini müzik süresince düşünmeleri istenir. Düşünme süresinden sonra öğrencilerden gözlerini açmalarını istenir. Öğrencilere nasıl bir dünyada yaşamayı hayal ettikleri ve hayal ettikleri dünyada insanların nasıl iletişim kurdukları, toplumun huzuru ve sağlıklı işleyişi için insanlara ne gibi görevler düştüğü sorulur. Cevaplar dinlendikten sonra öğrencilere "Toprağa ektiğin gül bir gün solar ama gönüllere ektiğin gül ebediyen açar." sözü ile Mevlana'nın hangi mesajı vermek istediği sorulur. Öğrencilerin cevapları dinlendikten sonra etkinlik tamamlanır.